

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

AARSSKRIFT

FOR

FORENINGEN ANKERHUS

1915

UDGIVET AF
FORENINGEN ANKERHUS.

SORØ

SORØ BOSTRYKKERI (AKTIESELSKAB) VED RABRUSSEN-KROGH.

1915

Til tidligere Elever.

Med Aarsskriftet for Foreningen Ankerhus vil vi gerne sende Dem en venlig Hilsen med Ønsket om en god, rig og fredfuld Jul i de Hjem, hvor de faar Lejlighed til at fejre Julefesten.

Den nuværende Tid gør jo alt saa uvist og usikkert, de daglige Meddelelser fra Krigsskuepladsen hæmmer og lammer, men vi maa jo være taknemmelige for, at vort Land hidtil er bleven sparet for Krig, og i vor Taknemmelighed ikke glemme at sende kærlige og medfølende Tanker til vore Frænder og Kammerater i Sønderjylland.

Det eneste, vi kan gøre for at forebygge strengere Tider, og som vi bør gøre, er at gøre vor Pligt, lægge al vor Energi, alle vore Evner i det Arbejde, der er os betroet, enten i vore egne Hjem, som Hjælpere for andre, som Vejledere for Børn og Unge. Ved at gøre vor Pligt opad, udad og indad, udføre vort Arbejde samvittighedsfuldt, være nøjsomme, være gode og hjælpsomme mod dem, der lider Nød, mod vore Forældre, mod hinanden indbyrdes, derved styrker vi Sammenholdet mellem Hjem og Mennesker, mellem Land og Folk, et Baand, der vil betyde noget i gode som i onde Dage.

Og husk paa, at jo mere vi kan, des større Ansvar har vi. Oplysning, Udvikling, Dygtighed, Rigdom forpligter til at gaa foran, at tage fat ved den tungeste Ende. — „Jo større Sag, des tyngre Tag, men desto større Sejer“.

Med Tak for gode og fornøjelige Arbejdstimer sammen paa Ankerhus sender Lærerpersonalet Dem ogsaa en venlig Hilsen med Ønsket om et virkeligt godt Nytaar for Dem alle.

December 1915.

Magdalene Lauridsen.

Lidt om Virksomheden paa Ankerhus i Aaret 1915.

—o—

Paa Ankerhus saavel som paa andre Ungdomsskoler mærkede vi Krigens Følger bl. a. ved et forholdsvis ringe Elevantal Vinteren 1914—15. Derimod har der siden været god Tilgang til Husholdningsseminariets Kursus, ialt har Skolen fra Nvbr. 1914 til Nvbr. 1915 været besøgt af 89 Elever. Deraf har der været 12 paa Lærerindeatdelingen, hvoraf 9 fortsætter deres Uddannelse paa 2det Aars Kursus. I det alm. 5 Mdr. Husholdningskursus har deltaget 24 unge Piger. Som Deltagere i et Husmoderkursus paa 10 Dage i Februar Md. har der været 10, i et 6 Ugers Kursus 6 Deltagere og paa det sædvanlige Maanedskursus i Oktober 13 Elever. I Øvelsesskolen har vi haft 8 unge Piger, og i Feriekursuset for Lærere, Læreres Hustruer og Lærerinder var der 16 Deltagere.

Trods det, at Aaret i mange Maader har været et besværligt Aar paa Grund af Krigens, har det alligevel været et Aar, som man kun med Taknemmelighed kan se tilbage paa. Vinteren var hyggelig, Skolearbejdet gik støt og godt, og Sommeren var saa fornøjelig. Haven syntes vi var saa køn som aldrig før, Slyngrøserne i „Rosengangen“ blomstrede længe, og nye „Forlystelsessteder“ opdagedes, saaledes viste Granlunden ved Skolestuen sig at være et udmærket „Friluftsteater“. Ved Hjælp af Morbærbuskens Blade opfostredes Lærerindeleverne 1000 Silkeorme, og Havens Bestand er forøget med 3 Stader Bier.

Grundlovsdagen fejrede vi fra den aarle Morgenstund d. 5te Juni, ved paa den store Plæne ved Indkørslen at plante

en lille Eg til Minde om den politiske Valgret, der den Dag blev givet Kvinderne. Lille Karen og Fru Magdalene plantede Egen, som „Bedstefar“ havde fundet i Hjortenæsskoven. Forstander Dam talte om det, man kunde vente sig af Kvinderne, naar de unge Ege voksede til. Frk. Ussing havde skrevet en udmærket Sang, som de unge morgenfriske Piger sang sammen med andre Sange til Danmarks Pris.

Det økonomiske Spørgsmaal har jo altid været stærkt fremme paa Ankerhus, og da ikke mindst det sidste Aar, hvor Spørgsmaalet er blevet saa aktuelt, fordi det daglig føles, hvor stor Betydning den huslige Økonomi og Ernæringsspørgsmaalet har, ikke alene i de krigsførende Lande, men ogsaa i de neutrale. For saa vidt maa det føles som en Tilfredsstillelse for de Kvinder, der har faaet huslig Gerning som Virkefelt, at det er bleven vitterligt, at Husøkonomi er et vigtigt Led i Nationaløkonomien. — Men ellers er det sikkert strengt for mange Kvinder, ja forfærdelig strengt for de fleste Husmødre, da de med deres Hjems Indtægt vanskeligt kan skaffe det daglige Brød.

Ingensinde har man haft saa stærkt Brug for Kendskab til Ernæringslæren som nu, hvor det gælder om at faa de nødvendige Næringsstoffer skaffet til Veje for de smaa Penge man har til Raadighed.

Efter Opfordring af Direktør Vang Lauridsen har jeg for Margarinefabrikken Alfa i Vejen udarbejdet en „Dyrtidsbog“ og der behandlet de økonomiske Forhold temmelig indgaaende. Denne Bog vil blive Dem tilsendt sammen med Aarskriftet, hvorfor jeg ikke vil behandle de økonomiske Spørgsmaal i selve Beretningen, da det saa for en stor Del vil blive Gentagelse.

Hvem der er særlig interesseret i de økonomiske Forhold, vil jeg anbefale at abonnere paa „Statistiske Efterretninger“, der kan bestilles hos Postvæsenet og i Bogladerne og kun koster 1 Kr. aarlig.

Skolen har afholdt to offentlige Møder i Sommer, et d. 19. Juli, hvor Fru *Rebekka la Cour*, Baungaard, indledede en

Forhandling om „Husholdningsforeninger“ ,og et Møde d. 3. September, hvor Højskoleforstander *K. Bjerre* fra Kerteminde talte om „Krig og Kristendom“ og Fru *Elise Bjerre* om at „klæde Fjeldet“ med Henblik paa Kvindernes Opgave i politisk Henseende. Begge Møderne blev hyggelige og gode hver paa sin Vis. Vi sluttede med fælles Kaffebord i Skolekøkkenet, men Pladsen var lidt indskrænket til selve Mødet, denne Mangel haaber vi i det kommende Aar at faa afhjulpet, idet vi nu faar en Gymnastiksal bygget.

Af Gæster har Skolen haft den Glæde at se Landbrugsminister *Kr. Pedersen*, der sammen med sin Hustru besøgte Skolen d. 1. Juli, og som Følge af den Forstaaelse og Interesse Ministeren viste Skolens Virksomhed blev det for os et overordentlig fornøjeligt Besøg. Ministeren overværede en Del af Undervisningen i den kommunale Efterskole og syntes særlig at være interesseret i de unge Pigers Beregninger af Madens Pris og Næringsindhold. — Prof. *S. Torup*, den kendte Ernæringsfysiolog fra Kristiania, har ogsaa gjort os den Glæde at overvære den kommunale Efterskoleundervisning. Ligeledes har Prof. *N. A. Larsen*, Forfatterinden Fru *Bregendal*, Forstander *Nielsen-Svinnige* og Hustru, Forstanderne Frk. *Sejers Olsen*, Fru *la Cour Madsen* o. m. fl. overværet den nye Undervisningsmetode, vi gennem Klasseundervisningen har faaet indført.

Forskoleseminariet havde i Februar 1915 sin første afsluttende Prøve, der gav til Resultat, at de 13 Elever dimitteredes med pæne Karakterer, een fik „Udmærket godt skikket“, de andre „Meget godt skikket“. — Efter de Oplysninger, som vi har faaet, har de fleste Ansættelse ved Konstitution, hvad der maa kaldes særdeles godt, da Forskoleseminariernes Dimittender jo nu ikke alene konkurrerer med hinanden indbyrdes, men ogsaa med Dimittenderne (de kvindelige) fra de øvrige Seminarier, hvoraf ikke faa søger Pladser ved Forskolerne. Og mange af de eksaminerede Seminarister har i Aarevis maattet gaa ledige. Vi, der har med Sorø Forskoleseminarium at gøre, vil altid gerne staa i Forbindelse med de tid-

ligere Elever og høre fra dem, selv om vi ikke altid kan faa Tid til at svare paa Breve, som ikke indeholder Ønsker om Oplysninger. Og vi ser dem gerne som Gæster paa Ankerhus.

Ved Optagelsesprøven i Marts bestod de 12 Præparander alle Prøven, og Arbejdet er gaaet roligt Sommeren igennem. Medens af det første Hold kun 1 Elev havde Skolekøkkenlærerindeuddannelse, har 3 af det andet Hold den, og det skal nok med Tiden vise sig, at det betaler sig at have begge Slags Uddannelse. Af det nuværende Hold Husholdningselever er der flere, som har til Hensigt at faa 3aarig Uddannelse. — I Børneskolen har der i Aar været omkring 60 Børn, delt i 4 Klasser, hvoraf dog 3. og 4., samt 1. og 2. har haft to Lektioner daglig fælles, dels Læsning og Skrivning, dels Regning, navnlig Hovedregning. Lærerpersonalet har været det samme, dog har der været mere Ekstrahjælp og flere Ekstratimer end de første 2 Aar. — Seminariet har paa ny faaet Anerkendelse for 3 Aar fra 1. Novbr. at regne, og sammen dermed blev det tilladt at optage et begrænset Antal Elever. Tilladelsen kom imidlertid saa sent, at der kun blev en Maaned til at forberede i, og af 5 Præparander gik de 2 fra inden Prøven, saa kun 3 blev optaget. Næste Optagelse finder nu først Sted til Maj 1917.

Med Hensyn til det økonomiske bliver der nu paa Til lægsbevillingsloven for 1915—16 foreslaaet baade Tilskud til Elever og til Seminariet.

Bygningen, som hidtil var lejet, er nu købt og vil blive omlavet noget. Skorstensforholdene er forbedret, saa vi i Vinter intet har mærket til den tidligere Røgplage. Gymnastiklokalet vil blive omdannet til Skolestue, idet et Gymnastikhus bliver opført i „Gaardmandshaven“ ved Ankerhus. Vi haaber ogsaa at faa et Læseværelse for Seminarieeleverne indrettet paa selve Forskoleseminariet og en Forhal bygget.

Den kommunale Efterskole for unge Piger i Sorø, som blev paabegyndt Sommeren 1914, fortsættes stadig paa Ankerhus med Frøken Margrete Pedersen som Lærerinde og med saa mange Elever, der kan optages,

nemlig 15 i hvert Hold. Og det er en Undervisning, som vi fremdeles har megen Glæde og Fornøjelse af. Denne Undervisning, som jo er fuldstændig gratis for alle, vinder sikkert nok frem efterhaanden. Foruden i Fredericia, paa Frk. Sejerøs Skole, er den indført i Vordingborg, hvor den gives paa Hus-holdningsskolen af Frk. Broholm, men manglende Skolekøkken vanskeliggør dens Indførelse mange Steder. Derfor har vi særlig det sidste Aar arbejdet med at faa Undervisningen med „Fællesprøve“, saakaldt *Klasseundervisning*, sat i System og synes ogsaa, at det er lykkedes ganske godt.

En stor Fordel ved denne Undervisningsform er, at den kan anvendes i hvilket som helst Lokale ved Hjælp af forholdsviis faa Apparater. For at skaffe endnu bedre Betingelser for Undervisningen, har vi paa Ankerhus faaet fremstillet et Kogebord, der ved Hjælp af Kogeapparat, Gryde, Kasse-roller, Pander m. m. udgør et fuldstændigt Bordkøkken, som er let at transportere.

Selve Undervisningen foregaar jo paa den Maade, at Lærerinden ved sit Bordkøkken viser, hvorledes de forskellige Arbejder skal udføres, hvorledes de forskellige Produkter skal behandles og tilberedes; samtidig udfører hver Elev fra sin Plads eller ved sit Bordkøkken det samme Arbejde, og Lærerinden, der har alle Eleverne foran sig, vil derfor have god Lejlighed til at kontrollere Arbejdets Udførelse og kunne hjælpe og rette de enkelte. Derved vil Eleverne faa alle Enkeltheder grundig lært, idet de ikke alene faar Øvelse i at udføre Arbejdet paa rette Maade, men ogsaa samtidig bliver bekendt med f. Eks. de anvendte Produkters Egenskaber, da der samtidig med Forevisningen af Lærerinden gives en indgaaende Fremstilling af Produktets særlige Beskaffenhed, Pris og Næringsindhold.

Undervisningsmetoden er fornøjelig og absolut god og praktisk som Begyndelsesundervisning; da den desuden er let at give og ikke kræver længere Tid, end at der ved Siden af kan medtages andre Fag, mener vi, at den vil være særdeles hensigtsmæssig at begynde med i den kommunale Efter-

skole for unge Piger. — Nedenstaaende Plan vil i saa Tilfælde kunne anvendes:

- Kl. 2—4: Forevisning i Køkkengerning med samtidigt Elevarbejde (Klasseundervisning).
- Kl. 4—5: Spisning og derefter Rengøring af de brugte Apparater.
- Kl. 5—5¹/₂: Stilkritik.
(Flevene bør udarbejde en skriftlig Fremstilling af det ved den praktiske Del af Undervisningen udførte Arbejde eller af andet vedrørende dette).
- Kl. 5¹/₂—6¹/₄: Regning.
(Beregning af Madens Pris og Næringsindhold).
Husholdningsregnskab)
- Kl. 6¹/₄—7: Foredrag vedrørende Sundhedslæren.

Det er sikkert mest praktisk af Hensyn til de tjenende unge Piger at ordne Undervisningen i halve Aarskursus og af Hensyn til Hjemmene med kun en halv Dags Undervisning om Ugen. Udgifterne til Madvarer, Petroleum o. l. bliver for hver Elev ca. 6 Kr. for et Kursus paa 20 Lektioner, Undervisningen 150 Kr.; men da Staten som bekendt afholder Halvdelen af Udgifterne til Undervisning og Materiel, naar Kommunen lader Undervisningen afholde og den bliver gratis for alle og givet om Dagen, saa bliver Kommunens Udgift for et Kursus med 15 Elever kun 120 Kr.

Vi havde den Glæde i November Md. gennem Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet at blive tilstaaet 300 Kr. „til Anskaffelse af 10 Bordkøkkener til Opvisning af Klasseundervisning i huslig Gerning, særlig i Ungdomsskolen og paa Folkeskolens Instruktionskursus“, og har ogsaa haft Lejlighed til flere Steder at demonstrere Undervisningen ved Hjælp af de anskaffede Bordkøkkener, saaledes ved Sorø Amts Sogneraadforenings Møde i Slagelse d. 17. Juli, hvor Folketingsmand K. M. Klausen indledede en Forhandling om den kommunale Efterskole, og vi havde Indtryk af, at denne Demon-

stration interesserede de forsamlede Kommunal mænd, den gav dem jo i alle Tilfælde et Indtryk af, hvorledes Undervisningen kunde praktiseres. — Ved Lærernes Instruktionskursus paa Sorø Borgerskole i September havde vi ogsaa Lejlighed til at forevise Metoden. Frk. Vestergaard demonstrerede den ligeledes paa Vældegaard i Oktober, da „Foreningen af Husholdningslærerinder- og Lærere“ der holdt deres Aarsmøde, og har forresten ogsaa forevist den i København for Medlemmer af „Pædagogisk Forening for Skolekøkkenlærerinder“.

Klasseundervisning er i Vinter indført i den kommunale Efterskole i Korsør, hvor 45 unge Piger deltager i 3 Hold, og den blev paabegyndt i Maltbæk ved Vejen til December med Frk. Asta Kjærgaard som Lærerinde.

Fra Elevmødet 1915.

—o—

Foreningen „Ankerhus“ tæller nu c. 170 Medlemmer, af disse var ca. 50 mødt til det aarlige Elevmøde anden Søndag og forudgaaende Lørdag i September, der er bestemt til Foreningens Mødedage.

De fleste gamle Elever kom med Middagstogene om Lørdagen, og efter at have spist til Middag og drukket Kaffe samledes de i Skolekøkkenet for at se paa en „Klasseundervisning“, givet af Frk. Vestergaard. Nu har sikkert de fleste enten set, hørt eller læst noget om denne Undervisningsmetode, saa den skal ikke nærmere omtales her, men det er sikkert en Arbejdsmetode, der vil komme i Brug, navnlig naar den kommunale Ungdomsskole bliver mere almindelig og tager Pigerne med. — Derefter var alle en Tur paa Ægir for saa om Aftenen at samles paa „Gaarden“ sammen med alle Eleverne til en lille Festlighed. —

Her var dækket Chokoladeborde i Stuer og Køkken, og

over 100 Mennesker blev bænket her, der var jo lidt trangt med Plads, men man kunde trøste sig med det gamle Ord, „hvor der er Hjerterum, der er Husrum“ og glæde sig til, at om ikke saa længe kommer der en større Sal paa Ankerhus. Der var forskellig Underholdning, bl. a. flere Sange og Taler; der blev spillet Komædie af Eleverne, „Skærmysler“, der gjorde stor Lykke, og der blev bogstavelig talt „filmet“. Det var Frk. Ussing, der var Direktøren, alle de nyeste og mest aktuelle Ting havde Frk. Ussing gengivet paa flere Meter Papir, og det var ikke alene Tegninger, men der var ogsaa Tekst til hvert Billede. — Første Dags Møde sluttede Kl. 12, og næste Dag Kl. 10 tog man fat igen og begyndte med Generalforsamlingen.

Følgende Dagsorden var forelagt Generalforsamlingen:

1. Fremlæggelse af Regnskabet.
2. Valg af Bestyrelse (3 eller 5 Medlemmer, hvor lang Valgperiode).
3. Optagelse af Æresmedlemmer.
4. Opfordring til Medlemmerne at skrive til Beretningen.

Følgende Ting blev forhandlet og vedtaget ved Generalforsamlingen:

1. *Regnskabet godkendes.* — Da Foreningen som Følge af den første Aarsberetnings Omfang har paadraget sig en Gæld af 221 Kr. 50 Øre, blev det vedtaget, at man sammen med næste Aarsberetning opfordrede Medlemmerne til at støtte Foreningen ved bl. a. at købe en eller flere Ekspl. af Beretningen fra Ankerhus fra 1902—14, Pris 1 Kr. Fru Lauridsen har nemlig ladet trykke et nyt Opplag af Beretningen (ialt 1000 til privat Brug) og tilbudt at sælge af disse til Foreningen for 50 Øre pr. Stk.
2. Ved Valg af Bestyrelse vedtoges det at vælge 5 Bestyrelsesmedlemmer (og ikke nogen Suppleant). Ligeledes at det ene Bestyrelsesmedlem skulde repræsentere Forskoleseminariet. — Den gamle Bestyrelse genvalgtes, af nye *Marga Tejlbjerg* og Suppleanten *Margrete Pedersen*,

der blev Formand. Angaaende Valgperioden vedtoges det, at Bestyrelsen stod paa Valg hvert Aar.

3. Som Æresmedlemmer kan optages saadanne, som Medlemmerne betragter det som en Ære at have i Foreningen, og som paa forskellig Maade har vist Husholdningsagen Interesse. — Fru *Maren Lauridsen*, Grønvang, Fru *Anine Hansen*, Askov, og Hr. Landbrugslærer *Christensen*, Tune, optoges som Æresmedlemmer.
4. En ny Beretning udgives hvert Aar til Jul, samtidig udsendes Opkrævning paa Medlemsbidraget.

Foreningens Medlemmer opfordres til at skrive til Beretningen, men disse Meddelelser maa kun omfatte faglige Spørgsmaal og maa sendes til Ankerhus senest 15. Nov.

Efter Generalforsamlingens Slutning spistes der til Middag i „Nøddegangen“, og først Kl. 3 samledes alle igen til Foredrag i Skolestuen.

Fru *Elise Bjerre* holdt et udmærket og livligt Foredrag om *Florence Nightingale*, et Foredrag, der skildrede det udmærkede organiserende Arbejde, F. N. har gjort i Sygeplejens Tjeneste under Krigens Rædsler, det kom vist ogsaa nærmere ind paa alle, fordi der rundt om os hersker saa forfærdelige Tilstande.

Efter Fru Bjerre holdt Landstingsmand *P. Bojsen* ligeledes et udmærket Foredrag om „Kunsten at herske“, ikke alene Kunsten at herske over andre, men først og fremmest Kunsten at herske over sig selv, over sine egne Handlinger, Ord og Tanker; den Kunst kan tit være svær nok.

Efter at have spist til Aften drog saa enhver til sit, sikkert glade for at have truffet gamle Venner fra Skolen og fra Skoletiden. —

M. P.

Lidt om en Rejse i Sverrig og Norge.

—o—

Det var i Oktober, og vi var fire i Følge, nemlig Forstanderinde Frk. Simonsen, Borrehus, og Lærerinderne Frk. Ehrenreich, Margrete Pedersen og Marence Tarp; de tre sidste havde Rejsestipendium fra Landbrugsministeriet.

Rejsen gik over Helsingør til Helsingborg, hvor vi havde et lille Ophold, besaa Byen og rejste saa ellers videre til Gøteborg samme Aften. Hertil kom vi ved 10 Tiden, og for nu at komme standsmæssigt tog vi Bil til Hotellet. Vor Bestemmelse var at bo paa Missionshotellet, men da der var optaget, maatte vi søge et nyt og havnede saa paa et Hotel et Par Min. Gang fra Banegaarden, saa det blev en „dyr Resa“, som Chaufføren sagde.

Gøteborg er en køn By med rene pæne Gader. Skolebygningerne imponerede os, som de store og flotte Bygninger de er. Der ofres meget paa Skoleundervisningen der.

Skolekøkkenundervisningen er meget mere almindelig end hos os. Det er ikke alene i Hovedstaden, der er Skolekøkkener, men ogsaa i Provinsbyerne og paa Landet er der de saakaldte „flyttende Skolekøkkener“.

Eleverne møder ogsaa der anderledes friske til Arbejdet end hos os, thi det er ikke et Bifag, der kan tages efter endt Skolearbejde. I Skolekøkkenet begyndes Kl. 8—8¹/₂, og der arbejdes til Kl. 4. I den Tid Pigerne gaar i Skolekøkken, er de fri for de alm. Skolefag, og Kursustiden varer i 6 Uger. Arbejdet er tildels fordelt som hos os.

Vi saa Gøtebergskolen, en af Byens nyeste. Eleverne paa det Kursus, vi saa, var ca. 15—16 Aar, altsaa over den skolepligtige Alder. Det var et Fortsættelseskursus, hvortil de alle gerne vilde med. De lavede Middagsmad, syltede og bagte, og mange tog Produkter med hjemmefra og tilberedte paa Skolen. De betalte Middagsmaden, men dog aldrig over 20 Øre. —

Saa vidt vi kunde se, var der ikke særlig stræng Disciplin, men Eleverne var dygtige og flinke efter deres Alder.

Til Skolen hørte ogsaa en Seminarieklasser, hvor der uddannedes Skolekøkkenlærere.

Den sidste Morgen vi var i Gøteborg, var vi paa en interessant Tur, nemlig en Torvetur. Det var en meget stor Salgshal, hvorfra der handlede. — Der var Grønttorv, Kød-torv og Fisketorv; navnlig interesserede det sidste os, thi der var mange Fiskearter, vi aldrig havde set.

Ved Middagstid rejste vi til Trollhättan. Nu begyndte vor Ferierejse — en Tur, der kan anbefales til Efterfølgelse; thi den var vidunderlig dejlig — og ikke særlig dyr.

Vi tog Billet til Torsby, en lille By oppe i Värmland. I Sverrig gælder Billetterne nemlig i flere Dage, saa man kan løse Billet til et langt Stykke og saa gøre Ophold forskellige Steder, som man har Lyst til. Er Opholdet kort, skal der ikke betales Opholdsbillet — og selv om Opholdet er saa langt, at der skal betales Opholdsbillet, bliver det billigere paa den Maade.

Da vi tog fra Gøteborg, brød Solen igennem, og det blev en herlig Tur op langs Gøtaelven med Udsigt over afrundede Fjelde, bevoksede med Gran, Fyr og gyldengule efteraarfarvede Birke. Vi var enige om, at Naturen (Birkeskovene) ikke kunde være smukkere paa nogen anden Aarstid.

Ved Middagstid naaede vi Trollhättan St., bestilte et Værelse, fik os noget Mad og gik saa paa „Opdagelse“.

Trollhättan er en lille alm. Stationsby, uden noget særligt bemærkelsesværdigt — men pludselig stod vi ved Vandfaldene — en stor Bro gik over — og da vi var der, brusede og susede Vandet under os med vældigt Bulder, og Skummet stod højt til Vejrs. For os, som ikke havde set sligt før, var det et prægtigt Syn. Vort Maal var nu at komme over paa den anden Side, op paa Fjældet, hvor der var Spadseresti langs med Elven, og saa se det hele. En henrivende Tur, snart oppe, snart nede, snart helt ude over de brusende Vandmasser, hvor man uvilkaarligt holdt sig fast af Frygt for Bulderet og Højden. Et Sted klatrede vi op ad Fjældet for at se „hvad der var paa den anden Side“, og til vor Forbavselse

ser vi der en Del af Byen, der hvor vi havde ventet øde Fjeld. Vi gik vel 3—4 Timer stadig fremad og vilde da se at slippe over paa den anden Side og finde Sluserne. Vi begyndte at blive trætte — dog ikke mere, end at „vi unge“ maatte op paa et højt Punkt „Kobberbjerget“, det kostede Anstrængelse, men vi fik Løn for Umagen. Langt, langt ud kunde vi se over skovklædte Fjælde — og som et Sølvbaand Glimt af den blanke Elv, der nu roligt og smilende snoede sig gennem det grønklædte Landskab. Oven over os den klare Efteraarshimmel — et helt andet Billede end det buldrende og skummende Fald.

Ved Sluserne saa vi, hvorledes Skibene løftes og sænkes ved Vandets Kraft for at komme frem ad den smalle Kanal. Gennem Faldene kan der jo ikke sejles, men Vandets Kraft udnyttes som Drivkraft. Store Elektricitetsværker er anlagt her, og det er herfra, vi her i Danmark en Gang i Fremtiden skal have Elektricitet.

Landskabet ved Sluserne minder stærkt om Sorø. —

Næste Morgen var vi tidlig paa Færde, da vi skulde fortsætte Turen og naa Torsby ved Middagstid. Trods Søvnighed og Træthed fra den anstrængende Tur Dagen i Forvejen glædede vi os over Solopgangen og mindedes Sjælland, da vi saa Vänersøen. Efter Sagnet skal Gefion jo have pløjet Sjælland ud af Sverrigs Jord og væltet det ud i Kattegat, men hvor det havde ligget, blev et Hul — Vätern. — Ved Kil St. skiftede vi Tog, og nu kom vi til den sagnrige Egn fra Selma Lagerlöfs „Göta Berlings Saga“. Her kørte vi langs den spejlblanke Frykensø eller „Løvensøen“, som den hedder i Gösta Berlings Saga.

Søen er lang — vi kørte 4 Timer med Tog, før vi naaede den øverste Ende. Mørke Granskove med Birk iblandt omgiver den, og man ser snart hist, snart her et Glimt af noget, man kender fra nævnte Saga, bl. a Ekeby.

Banen til Torsby er temmelig ny, men den bliver sikkert en Turistvej, der vil blive brugt, og især af dem, der vil til Norge samtidig.

Torsby selv er en lille Flække, og den saa alt andet end tiltalende ud, thi der havde været Marked Dagen i Forvejen, og hele „Torvet“ flød med Papir og alskens „dejlige“ Sager, og hele Byen vrimlede af Zigøjnere og smaa sortsmudsede Folk. Paa Hotellet havde de Hovedrengøring — saa Værelse kunde vi først faa om nogle Timer og Mad først om en god Time —. Vi var sultne og gnavne og havde mest Lyst til at „tage vort gode Tøj“ og rejse med det samme. Men efterhaanden klarede det, og før vi rejste, var vi svært glade for Hotellet og det alt sammen.

Bag Byen ligger et højt Fjæld, hvorfra der var en storlaaet Udsigt over Frykensøen og skovklædte Bjerge og Dalen med de røde maleriske Træhuse. Det var just ved Solnedgang, og Solen farvede Skyerne ildrøde, og i det fjærne saa vi Taagen komme og lægge sig tættere og tættere ned over Dalen. Men det bedste havde vi alligevel tilbage, det var „Lekvattnet“, som laa 20 km fra Torsby, og hvortil vi kun kunde komme pr. Bil. Det var temmelig dyrt, men da Værten hørte, vi skulde til Norge, foreslog han os at tage Bil til Kongsvinger og saa se Lekvattnet undervejs. Vore Betæneligheder var store, det var dyrt, og hvordan vilde en Biltur gaa ad de smalle, stenede og stejle Veje. Dog Betænelighederne overvandt, og vi bestemte os for Turen. Lykken var os stadig god, det havde været taaget hele Formiddagen, men just som vi vel var blevet anbragt i Bilen, indpakkede i Kapper og Skindtæpper, brød Solen igennem, og det blev en herlig Tur. Efter et Ophold paa „Lekvattnet“, et Udsigtspunkt højt oppe i Fjældene, lige ved Rotneelven, med herlig Udsigt over Fjæld og Dal, gik det videre mod Norge, langs Rotneelven gennem endeløse Skove. Et enkelt Sted en lille Ager med Korn, der enten slet ikke var høstet eller Negene stod hævet til Vejrs paa Stokke. Høsten har i Aar været vanskelig, baade i Sverrig og Norge. Sent modent er det besværligt at faa Kornet tørt, med den megen Læ af Skov og Fjæld.

6 km fra Grænsen standsede vi pludselig ved et lille Hus; en Toldembedsmand kom ud for at efterse Rejsegodset, og vi

maatte pakke ud midt paa Landevejen. Naa, det tog ikke lang Tid, og vi kørte videre, til vi igen pludselig holder stille midt i Skoven. „Det er Grænsen,“ siger Chaufføren „Grænsen“, siger vi forbavset og ser intet hverken Pæle, Led eller Bevogtning, kun en Udhugning i Skoven, saa bred som en Landevej, saa langt Øjet rakte. Nu var vi altsaa i Norge, Vejene blev bedre og mere velholdte, men Skoven mørkere. De lyse, lette Birker blev færre, de eneste der lavede op i Landskabet, — thi der var langt mellem vi øjnede en menneskelig Bolig.

Vi kørte vel ialt 70–80 km, og vi længtes tilsidst efter igen at komme til beboede Steder.

Endelig ser vi en Fjældskraaning med mange Bygninger, en hel By opad, og øverst oppe en stor Bygning lidt afsondret fra de andre; vi dømte den til at være en Fæstning — hvad det ogsaa viste sig at være. Nedenfor var der Vand, der spejler Byen, det hele klart belyst af den nedgaaende Sols Straaler. Bagved Fjæld ved Fjæld og imellem Fjældtoppene Taagen, der sænker sig for ligesom langsomt at svøbe Fjældet ind.

Det var saa betagende et Syn, saa vi ønskede, bare vi dog kunde blive her, bare det dog var Kongsvinger. Og saa var det Kongsvinger.

Vore Indtryk fra Norge samler sig mest om Skolerne som vi jo ogsaa var rejst for at studere. Taagen laa tæt næsten hele Tiden og skjulte alt om os

I økonomisk Henseende er Husholdningsskolerne bedre stillet i Norge end som her, og Adgangen til denne Undervisning er betydelig mere overkommelig.

Undervisningen er en noget anden end vor. Hovedvægten lægges der i høj Grad, efter vor Mening i alt for høj Grad, paa det praktiske Arbejde. Den praktiske Undervisning er saa til Gengæld mere omfattende.

Paa de saakaldte Amtsskoler faar Eleverne Undervisning og Øvelse i alt Arbejde, der forefalder paa en Gaard, lige fra Kreaturerens Røgt og Pleje, Staldenes Renholdelse, de forskellige Markarbejder, til Tilberedning af Smør og Ost.

Selve Husholdningsundervisningen er paa de fleste Landskoler, om ikke en Biting, saa dog i hvert Fald kun et Fag, jævnstillet med de andre Fag. — Men de forstaar i høj Grad at vække Interessen for de Arbejder, som vi bare skulde vove at byde vore unge Piger paa Skolerne her.

De fleste af Norges Husholdningsskoler er Amtsskoler. Der findes i hvert Amt mindst 1 saadan Skole, som uddanner Husmødre. Vedkommende Skole maa saa først og fremmest tage mod Elever fra dette Amt —, er der Plads til flere, har de Lov at tage imod fra andre Amter. Som Regel optoges 20 Elever. Udgifterne afholdes af Stat og Amt, og Eleverne betaler kun lidt, som Regel 15—20 Kr. maanedlig. Staten tilskylder til de fleste Udgiftsposter de tre Fjerdedele, Amtet den ene Fjerdedel. Enkelte Udgiftsposter maa Amtet dog ene afholde f. Eks. Huslejen.

Vi skal nævne et Eksempel fra en af de Skoler, vi gæstede, Huus Husmoderskole v. Gjøvik. Skolen er ny; stor, smuk, rummelig og velholdt og drives noget efter dansk Mønster. Eleverne betalte her 30 Kr. pr. Maaned, og Skolen tog mod 40—50 Elever, og det var en af de Skoler, der dreves billigst.

Amtsbidraget var her aarlig ca.	6,350 Kr.
Statsbidraget - - - - -	9,935 —
Skolepenge (Elevernes Godtgørelse for Ophold) .	12,700 —
	Ialt 28,985 Kr.

Eleverne var her 5 Mdr. og der afholdtes to Kusus aarlig. Paa mange af Amtsskolerne er Eleverne dog 1 Aar eller 9 Mdr. — Statens Udgift til Husholdningsundervisningen ved Amtsskolerne beløber sig til ca. 180,000 Kr. aarlig, (til Landbrugsskolerne ca. 240,000 Kr.).

Af de 180,000 Kr. gaar dog de 43,000 Kr. til Statens Lærerindeskole for Husholdning ved Stabæk i Nærheden af Kristiania. Denne Skole har aarlig 12 Skolekøkkenlærerindeelever, 16 Husholdningslærerindeelever og 12 Elever i 5 Maaneder i Øvelsesklassen. Lærerindeeleverne faar fri Undervisning, men betaler 35 Kr. mdl. for Kost.

Foruden de to nævnte Skoler gæstede vi Fru Torgesens Amtsskole i Berger, nær Kristiania. Til denne hører en større Landejendom med gamle, men velholdte Bygninger. Skolen er den ældste af sit Slags, som Selskabet for Norges Vel oprettede omkring ved 1889. Denne Skole uddannede tillige de første 24 Lærerinder, men er ikke Lærerindeskole mere.

Vi tilbragte en meget interessant Dag hos Fru Torgesen. Saa alt fra Kælder til Kvist, og alt var hensigtsmæssigt og i strængeste Orden. Det var en Fryd at se Stalden, nyskuret og ren i alle Kroge, og vi kunde have Lyst til at anbefale unge Landmænd at rejse op og se, hvordan de unge norske Jenter kan holde en Stald ren og „pakke“ en Mødding. Det var fint. — Og Hønsene! — ja om dem kunde man sige, at de havde deres „paa det tørre“, rent bogstavelig talt. Naa, og saa havde de (Hønsene) elektrisk Lys, for at de skulde „værpe“ tidlig om Morgenen.

Af husligt Arbejde saa vi blandt andet de unge Piger bage Fladbrød, dette for Norske ligesaa uundværlige Brød som Rugbrød for os Danske. — Dette Brød er vanskeligt at bage, det kræver særegne Ovne, megen Øvelse; og saa kræver det Taalmodighed, det er sent at bage. Det laves af groft Mel og Vand, og Dejgen „kævles“ (rulles) papirtyndt ud og bages paa stor, rund, aaben Jernplade, hvorunder der fyres. Paa denne Jernplade vendes og tørres det, til det er stift og sprødt. Det kan gemmes længe, og tidligere bagtes det kun en Gang eller to om Aaret. Nu er det mest gamle Koner, der bager det, og der udtaltes Bekymring for, hvordan det skulde gaa, naar de døde — da de unge Piger efter deres Mening kunde bage det. Det lærtes dog ellers paa Skolerne.

Endvidere saa vi et Skolekøkken i Kristiania og en privat Husholdningsskole. Fru Raklers Skole er en af de faa private Husholdningsskoler, Norge har, og regnes for at være den fineste. Der var smaa Køkkener, men store, elegante Stuer til Elevernes Brug, og Elevværelserne var nærmest smaa Saloner. Det var ogsaa ret dyrt, i hvert Fald efter norske For-

hold. Eleverne betalte 80 Kr. pr. Maaned — paa Amtsskolerne som nævnt 15—20 Kr.

Fra Kristiania gik Rejsen til Eidsvold, hvor vi tilbragte nogle Dage paa Højskolen og besaa den gamle historiske Eidsvoldbygning, hvor Norges Grundlov i 1814 blev underskrevet.

Videre gik det langs Mjösen til Hamar, til Fru Schönberg Erkens private Lærerindeskole, hvor vi blev overmaade vel modtaget. — Fru Schönberg Erken er den egentlige Stifter af den Husholdningsskole, der er knyttet til Frk. Bonnevies Pigeskole i Kristiania, hvor hun i sin Tid ved sin Dygtighed fik Husholdningsfaget hævet til en saadan Højde i Norge, at Damerne af den højere Stand ikke kunde være bekendt at gifte sig uden først at have gennemgaaet et Kursus paa denne Skole. Nu har Fru Schönberg Erken altsaa en Lærerindeskole og uddanner aarlig 20 Elever.

Fra Norge gik Turen ind gennem Sverrig til Upsala, der er de lærde Skolers By. Med sin Domkirke og sit Universitet gemmer det mange historiske Minder, og man mærker der, at Skolerne præger Byen. Sit Universitet for Husholdning har den ogsaa, „Fackskolan for huslig Økonomi,“ som den hedder.

I den Skole uddannedes der Husholdnings- og Skolekøkkenlærerinder, alm. Husholdningselever i finere Husholdning; der var ogsaa Børneskole — ialt var der ca. 300 Elever og 25 Lærerinder. Der var 7 Køkkener, Vævestue, Systue, Bagestue, Vaske- og Strygerum.

Lærerindeuddannelsen er her 3aarig, og Betalingen er 250 Kr. for første Aar; men Eleverne bor i Byen i Hjem, som Skolen vælger, og betaler herfor 80—90 Kr. mdl., desuden betales Middagsmaden — saa det er dyrt.

I første Aar læres praktisk Husgærning, og derefter kan Eleverne vælge, om de vil være Skolekøkkenlærerinder, have særlig Undervisning i Sløjd, eller de vil være Landhusholdningslærerinder. I sidste Tilfælde maa de tage ud til „Brogaard“, en Landhusholdningsskole 3 Mil fra Upsala, der hører til Fackskolan.

Alle Lærerindeelever faar Uddannelse i Barnepleje, og

der er i Byen oprettet et Børnehjem under Skolen, hvor 8 smaa Børn i Alderen fra 14 Dage til 1½ Aar faar Pleje og Mad. Børnehjemmet styres af en Lærerinde fra Skolen med Hjælp af 4—6 Elever. Det er Fabrikarbejderskers Børn, som bringes derhen Kl. 7 Morgen og hentes Kl. 6 Aften, og de betaler 20—25 Øre om Dagen for Børnene. Moderen kan da arbejde paa Fabrik, Barnet faar god Pleje og de unge Piger god Øvelse i Barnepleje.

Brogaard er indrettet som alm. Bondegaard, og Elevernes Arbejde bliver her meget lig det, de har paa de norske Amtsskoler. Der var 16 Elever; af dem var 4 i Køkkenet, 4 til Bagning (Bagning spiller en meget stor Rolle, og alt Brød, der bruges, bager Eleverne selv), 4 til Mejeribrug og Pasning af Kreaturerne og 4 til Havebrug. Da vi var der, var de 8 med ved Damptærskning, og Resten passede da Hus og Mejeri og Kreaturer. Der var 10 Køer, Grise, Høns og Ænder osv. Overalt førtes Regnskab, og alt holdtes i Orden af Eleverne. — Et nydeligt lille Mejeri havde de, hvor der lavedes smaa Oste.

Ved Siden af „Brogaard“ ligger „Kumlan“ et mindre Landbrug, som ogsaa er en Afdeling fra Fackskolan, men alligevel en Skole for sig. Her er 8—10 3 Mdr. Elever, altsaa 4 Hold aarlig. Det er et Landbrug med 3 Kvier, et Par Grise og en Del Høns. Eleverne betalte her 30 Kr. mdl, og for de 30 Kr. førtes Hus. Her fik Lærerindeeleverne Øvelse i at undervise en Uge ad Gangen.

Skolerne i Byerne er ikke meget forskellige, men en Skole i Stockholm er dog noget for sig, og det er Tjenestepigeskolen; den afviger ogsaa fra Tjenestepigeskolen i København. Skolen i Stockholm har virket ca. 40 Aar. Der er ialt 36 Elever, der optages 12 aarlig, og de skal være 16 Aar gamle og blive paa Skolen i tre Aar. De betaler intet, men faar af Skolen igennem hele Læretiden Klæder, Kost, Logi, lidt Lommepenge, kort sagt alt, hvad de behøver. De lærer at sy, lappe, stoppe deres eget Tøj, at vaske og ordne det, at lave Mad og at bage i stor Stil. Der er et helt Bageri med Udsalg paa forskellige Steder i Byen, egen Fragtbil osv.

I Køkkenerne laves der Middagsmad til Salg, Viktualievarer til flere Forretninger osv. Desuden tages mod Bestilling paa Servering for større Selskaber i Skolens Lokaler, saa der bliver Lejlighed til at lære finere Madhvning Borddækning og Opvartning. — Vi havde Indtryk af, at de unge lærte grundigt, men vi syntes nok, de skulde haft Lejlighed til at lave mindre Portioner, som det bruges i smaa private Hjem, hvor de jo nærmest skulde have Plads. Skolen blev drevet, saa den fuldstændig bar sig selv uden Statsunderstøttelse eller andet og ydede 36 Elever alt gratis.

Den sidste Skole, vi gæstede, var „Rimforsa“, den første Landhusholdningsskole i Sverrig, oprettet af „Frederikke Bremerforbundet“ for at faa Lærerinder uddannet til at undervise paa Landet. Den styres af en dertil valgt Bestyrelse, støttes af Forbundet, men modtager ogsaa aarlig et meget betydeligt Tilskud fra Staten. Læretiden er 2aarig; første Aar gives Undervisning i alm. Husholdning, Smaabrug, Sløjd, Havebrug, skiftevis i Hold. Efter den Tid vælger hver sit specielle Fag, Landhusholdning, Skolekøkkengerning, Sløjd og Havebrug — de sidste to Fag sammen, da det kan give Selsættelse baade Sommer og Vinter. Der førtes specificeret Regnskab over indkøbte Produkter, desuden over hver Dags Kost, hvortil der gennemsnitlig medgik 90 Øre daglig til hver. Kosten mindede stærkt om den danske, og der brugtes mange Havesager. De spiste til Middag Kl. 1, og derefter havde de fleste Hvil til Kl. 3. Opvarterne, der vartede op, havde Hvil til Kl. 4^{1/2}.

Smaabruget, der hørte til, var her indrettet aldeles som et mindre Hjem. Der var en Stue, som tillige var Køkken, og hvor *alt* kunde opbevares i Skabe og Skuffer. Et lille Mejeri hørte til. Husmoderen, „kære Mor“, passede alt, hun ordnede Stuen, lavede Mad, kærnede og ostede — og besørgede undertiden Stovask tillige med. Det skulde ligne et Hjems Arbejde mest mulig, og der manglede egentlig kun Børnene, for at alt kunde være fuldstændigt. *m+m.*

En Studierejse til Holland.

Af *Magdalene Lauridsen.*

—o—

Gennem Ministeriet for Kirke- og Ungervisningsvæsenet blev jeg i Juni Md. tilstaaet en Rejseunderstøttelse paa 350 Kr. for at studere kommunal Efterskoleundervisning i Holland og Svejts. Paa Grund af de særegne Forhold og eventuelle Vanskeligheder ved en Rejse til Svejts har jeg udsat den til bedre Tider, hvorimod jeg sammen med min Mand tog til Holland fra 14. September.

Det blev en overmaade interessant, fornøjelig og lærerig Rejse, takket være Godsejer *P. de Clercq* fra Veenwouden, der ikke alene gav os værdifulde Oplysninger om de forskellige Forhold i Holland, men ogsaa skaffede os Forbindelser med betydelige Skoleautoriteter, og personlig sammen med sin yndige Hustru viste megen Gæstfrihed imod os. Hr. de Clercq, der i sin Tid var Bankdirektør i Amsterdam, men nu har trukket sig tilbage til sin Ejendom i Veenwouden for at kunne faa Tid til at foretage Studier, har ogsaa med megen Interesse fulgt Udviklingen her i Danmark og gennem det kgl. d. Landhusholdningsselskab og de samv. d. Landboforeninger faaet Interesse for Husholdningssagen. Foretog saaledes Sommeren 1910 en Rejse herop for nærmere at sætte sig ind i den Undervisning, der gennem Landboforeninger har været givet gennem Husholdningssaftenskolerne. Og det var os en stor Glæde paa Ankerhus at modtage Besøg af en Mand, der med saa stor Grundighed og Interesse søgte at komme ind i denne Undervisning, som Hr. de Clercq.

Det, der særlig kendetegnede Husholdningsundervisningen i Holland, er den lange Uddannelsesetid. Et normalt Kursus

strækker sig over 2 Aar, og det siger sig selv, at der kan arbejdes roligere og gruudigere med de enkelte Fag, naar man har en lang Tid til sin Raadighed, end naar man skal samle det hele paa et 5 Mdr.s Kursus som her i Landet. Ganske vist faar de ogsaa Eleverne i en langt yngre Alder end her paa de almindelige Husholdningsskoler, saa 2 Aar kan næppe siges at være for lang en Læretid for de ganske unge Piger, men det bliver jo alligevel en stor Fordel for Undervisningen.

De Fag, der særlig kommer til at nyde godt af den lange Uddannelsestid, er de Fag, der kommer ind under almindelig Husgerning, ikke alene Rengøring og Ordning af Soveværelser og Dagligstuer, Vask, Strygning, Tøjbehandling, men ogsaa Behandling af de forskellige Brugsgenstande, der forekommer i et Hjem, og det var med Beundring, at man saa, hvorledes Undervisningen i disse Fag var lagt til rette, og hvor grundig, indgaaende og instruktiv Undervisningen blev givet. Det hænger naturligvis noget sammen med Hollændernes udprægede Renlighedssans. — Paa alle Skoler, hvor Husgerning var taget op som Fag, var der særlige Undervisningslokaler til de omtalte Fag, Køkkenet udgjorde et Skolelokale, men ogsaa *kun* et, og vi havde egentlig ikke Indtryk af, at det var det væsentligste. Foruden Køkkenet var der et Undervisningslokale til Pudsning og Behandling af Lamper og Metaller, et Skolelokale hvor Undervisningen i Vask gaves, et hvor Tøjet blev stænket, sammenlagt og rullet, et hvor det blev strøget, og saa var der da ogsaa en Skolestue, hvor den teoretiske Undervisning blev givet.

Foruden de smukke og praktiske Skolelokaler fandtes der ogsaa et udmærket Undervisningsmateriel, der maatte bidrage meget til at vække Forstaaelsen og Interessen. Der var saaledes alle de forskellige Træsorter, dels raa, dels polerede, der var en Fremstilling af Tøjets Tilvirkning, lige fra Bomuldsbuskens og Faarets Uld til de færdige og smukke Tøjer. Der var Tegninger over Skorstene og de forskellige Ovnes Konstruktioner, saa vel som over Vandledninger, Klo-

aker, Vandlaase o. s. fr. I det hele taget meget at lære for os Danske paa dette Omraade. Desværre er en Undervisning som denne, naar den skal være sat godt i System og gennemføres, kostbar, vist for dyr for de smaa private Skoler her i Landet. — I Holland er Husholdningsskolerne Institutioner, der som Regel oprettes af Foreninger, støttes betydelig af Stat og Kommune, hvorved Undervisningen kan gives forholdsvis billig.

Da Rejsens Formaal særlig var at studere Efterskoleundervisningen, var Ordningen af Hollands Folkeskoleundervisning jo af særlig Interesse, saa meget mere som den i en væsentlig Grad adskiller sig fra den danske, navnlig ved, at den skolepligtige Alder begynder, naar Barnet er seks Aar, og slutter allerede ved 12 Aars Alderen. Dette Forhold gør, at man fra mange Sider søger at bibringe Børnene en Efterskoleundervisning, dels i de sædvanlige Skolefag, dels i praktisk Gerning. Det sidste dog særlig for Pigebørnenes Vedkommende.

Af Efterskoler for Piger findes der baade Dag- og Aftenskoler. Vi havde særlig Lejlighed til at se disse Skoler i Amsterdam. Foruden Aftenskolerne findes der to store velindrettede og moderne Skoler, saakaldte Tjenestepigeskoler. Den første af disse Skoler begyndte oprindeligt privat, med Undervisning i Syning, blev derefter overtaget af en Forening og drives nu hovedsagelig som „kommunal“ Skole, idet Byen afholder Udgifterne dertil, hvilket for de to Skolers Vedkommende beløber sig til ca. 40000 Gylden (60000 Kr.) aarlig. Undervisningen er toaarig og gives fra Kl. 9 til Kl. 3. Den er gratis for Pigebørn fra Hjem, hvor Indtægten ikke er over 15 Gylden ugentlig (ca. 1000 Kr. aarlig), ellers er Betalingen 10 Cents (15 Øre) om Ugen. 70 % af de unge Piger, der faar deres Uddannelse der, bliver Tjenestepiger. — Ordningen af Undervisningen paa disse Skoler maa nærmest siges at være ideel, og man forstod godt, med hvilken Tilfredshed og Stolthed Medlem af Styrelsen for Skolen, Frk. A. Hingst, Sekretær i det sociale Bureau, kunde anbefale os at stifte

Bekendtskab med Undervisningen der. Hver Skole havde sin egen Forstanderinde og 12—20 fast ansatte Lærerinder. Eleverne var delt i Hold eller Klasser. Paa den ene Skole var der 12 Klasser. paa den anden 16 med ca. 12 Elever i hver Klasse og et samlet Elevantantal paa 150 og 200. Undervisningen omfattede alle praktiske Arbejder, og der blev selvfølgelig ogsaa der lagt særlig Vægt paa alm. Husgerning, men der blev ogsaa undervist i Ernærings- og Sundhedslære, lidt Læsning, Regning og Skrivning.

Undervisningen i Aftenskolen blev givet fra September til Maj, ialt 8 Maaneder og 4 Aftener om Ugen fra Kl. 7 til Kl. 9 eller Kl. 10. Denne Undervisning var særlig beregnet paa de unge Piger, der havde deres Dag optaget af Arbejde. En Dag undervistes i Regning og Læsning, en Dag i Skrivning og Naturkundskab, en Dag i Haandgerning og en Dag i Madlavning. Undervisningen i de praktiske Arbejder blev givet af Lærerinder, i Skolefagene uunderviste Kommuneskolens mandlige Lærere. Af den Slags Kursus var der 8 i Virksomhed i Amsterdam.

Skolekøkkenundervisning som den, der her hjemme er knyttet til Kommuneskolen i større Byer, findes ikke i Holland, denne erstattes af Undervisningen i den kommunale Efterskole, og da Skolegangen slutter i 12 Aars Alderen bliver der jo heller ikke Plads til den i Børneskolen.

Store elegante Husholdningsskoler findes der selvfølgelig mange af i Holland, Vi havde saaledes Lejlighed til at bese en saadan Skole i Groningen. Den var oprettet af en Forening, hvis Styrelse til dens Drift modtog 3000 G. fra Staten, 2000 fra Provinsen og 1000 fra Kommunen, ialt ca. 9000 Kr. aarlig.

Ved de saakaldte Industriskoler var der ogsaa knyttet Undervisning i Husgerning til, og en udmærket Skole i saa Henseende havde vi Lejlighed til at bese i Leuwarden.

Til Uddannelse af Lærerinder, der vil paatage sig at undervise paa Landet, ogsaa ved rejsende ell. vandrende Kursus, er der 1913 af Landbrugsministeriet oprettet en Skole paa

„De Rollecate“ ved Dedensvaart i Overijssel. Denne Skole ledes af Frk. *Theda Mansholt*, der før denne Skole oprettedes besøgte Danmark og bl. andre Steder ogsaa opholdt sig paa Baungaard og Ankerhus. — Foruden at lede Lærerindeuddannelsen skal Frk. Mansholt ogsaa føre Tilsyn med de vandrende Kursus, der afholdes med Støtte fra Landbrugsministeriet; som Vederlag derfor oppebærer hun ekstra, foruden sin Løn paa 3000 Kr., 9 Kr. daglig, naar hun er paa Inspektionsrejser, foruden Rejsegodtgørelse paa 1. Klasse. — Uddannelsen paa „De Rollecate“ er $1\frac{1}{2}$ Aar, Eleverne maa for at optages have gennemgaaet et alm. 2 Aars Husholdningskursus. — For Undervisningen og Bolig betaler Eleverne kun ca. 122 Kr. ialt. Udgifterne til den Mad, der laves paa Skolen og som udgør den daglige Kost, afholdes af Elever og Lærere i Fællesskab. Det højeste, den maa bruges er 30 G. (45 Kr.), denne Sum betales forud for hver Md., men det, der bliver tilovers tilbagebetales de enkelte, naar Maaneden er sluttet, og Udgifterne er gennemsnitlig 22 G. pr. Md.

Paa „De Rollecate“ havde vi Lejlighed til at overvære en typisk Undervisning for de Kursus, der søges indført paa Landet og som omfatter 40 Lektioner givet 2 Gange ugentlig. Undervisningen blev givet af Frk. Mansholt Forevisning med dertil knyttet Samtale og Examination.

En anden Form for Undervisning har man i de „rejsende Skolekøkkener“. Denne Undervisning gives nærmest gennem Foreninger, disse anskaffer det fornødne Materiel, antager en Lærerinde og lader saa Kursus afholde i de forskellige Byer. En saadan Undervisning havde vi Lejlighed til at se i Dokkum, det var „Selskabet til Nytte for det Almene“, der havde taget sig af Sagen der. Deltagerne var ganske unge Piger, og Undervisningen blev givet om Aftenen. Apparaterne (Køkkeninventariet) opbevares i 4 store Kasser, og da Undervisningen blev givet i et Gymnastiklokale, der ogsaa brugtes som saadant, maatte Køkkenrekvisitterne pakkes ned efter endt Undervisning, og det var morsomt at se, som man forstod at klare sig med meget smaa Midler, brugte f. Eks. Kasserne

som Borde, hvorpaa ogsaa Gasapparaterne anbragtes. — Lærerinderne ved disse Kursus lønnedes med 1500 Kr. aarlig, i hvilken Tid de maatte holde 3 Kursus paa 3 Maaneder; disse rejsende Køkkener blev nu brugt til Afholdelse af „Krigskogekursus“.

Vi var ogsaa saa heldige at faa den ansete kvindelige Havebrugsskole i Rijsvijk ved Haag at se — denne, der bærer Navnet „Huis te Lande“ er en privat Skole, oprettet af dens Leder, Frk. *J. Hingst*, og nærmest beregnet for Damer. Uddannelsen gives gennem et 2 Aars Kursus, og det var sikkert en grundig og alsidig Uddannelse, de unge Damer der kunde opnaa. Til Hjælp for Undervisningen var der foruden Køkken- Frugt- og Blomsterhaver prægtige Drivhuse med Blomster, Druer, Figner, Ferskner o. a. Frugttræer — og desuden fandtes udmærkede og meget smukke Præparater til Brug ved den teoretiske Undervisning, Præparater der hovedsagelig var fremstillet af Forstanderinden og Eleverne.

En stor Glæde var det ogsaa at faa Lejlighed til at hilse paa Fru *Tydeman* i Haag, den højtagede Pioner for Husholdningsagen i Holland. Fru Tydeman har ikke alene været den førende paa Husholdningsundervisningens Omraade, men har ogsaa faaet oprettet et Forbund af Husholdningslærerinder, der efterhaanden er vokset til saa betydelig en Forening, at den ikke alene censurerer Lærerindeuddannelsen, men ogsaa pensionerer Lærerinderne. Fru Tydeman driver ikke sin prægtige og velordnede Husholdningsskole længere, men har overdraget den til to af sine tidligere Medhjælpere og Venner, hun under sig dog ikke den velfortjente Hvile, men fortsætter med Udgivelsen af det Tidsskrift for huslig Økonomi, som hun i mange Aar har udgivet og som bærer Navnet „In en om de Woning“.

Et ejendommeligt og skønt Minde fra Holland tog vi til Slut med fra et lille Besøg hos den intelligente og dansktalende Frk. *Margrethe Mayboom*, „Vesterbro“ i Rijsvijk ved Haag, der sammen med flere Kvinder har dannet et fælles Hjem el. Samfund, som raader over fire yndige Smaavillaer spredt i Haver med straalende Blomster og Urter.

Virk for obligatorisk Undervisning.

—o—

Vi, som er bleven lidt ældre og har haft Lejlighed til at se lidt til Pigeforholdene, har vist alle med Ængstelse set, at der opvokser en Mængde unge Piger, som er udelige til deres Arbejde, fordi de intet har lært ordentlig, og som er meget vanskelige at hjælpe, da de ikke „vil finde sig i“ at blive vist til Rette, ikke spørge om at gaa ud om Aftenen, Piger som de fleste Husmødre kun i Nød og Betryk tager som Hjælpere, og som de er tilbøjelige til at lade rejse hurtigst muligt for at faa „Fred“ i Huset. De fleste af den Slags unge Piger kan selvfølgelig daarlig holde deres egne Sager i Orden, det de tjener gaar ofte til Fjas og Stads, saa naar de bliver gifte, hvilket de jo desværre ofte bliver, førend de er 20 Aar, har de daarlige Betingelser for at stifte et solidt Hjem. Og saa maa man vel endda betragte det som en Lykke, om de er blevet friede for at faa med ind i Hjemmet hærgende Sygdomme. Ja, saa triste Forhold findes der, ikke alene i de store Byer, men ogsaa ude paa Landet. For de stakkels Smaapiger, der ikke er blevet hjulpet i Tide, og for de Hjems Skyld de senere stifter, har man ikke Lov til at lukke Øjnene og sige: „Det kommer heldigvis ikke mig ved“. Men det hjælper ikke at prædike Moral, at missionere med Ord alene, der skal handles, og Husmødrenes Medfølelse og Forstaaelse skal vækkes.

Men først og fremmest gælder det at faa de unge Piger et Arbejde ordentligt lært. Og det kan gøres ved Hjælp af den kommunale Efterskole. Saa maa denne ganske vist være obligatorisk, ellers faar man ikke de unge Piger fat, som trænger mest, og Læretiden risikerer man ogsaa bliver for kort. Hvis man kunde samle alle unge Piger $\frac{1}{2}$ Dag om Ugen i 3 Aar, fra de var 14 til de blev 17 Aar, til en sytematisk og vel gennemtænkt Undervisning og Vejledning, tror jeg, der kunde naaes meget. — Der burde saa gives en bestemt Undervisning for dem mellem 14 og 15 Aar, f. Eks. Undervisning

i almindelig Husgerning, Strikning, Stopning, Syning, Sundhedslære for dem mellem 15 og 16 Aar Undervisning i Vask, Tøjbehandling, Madlavning, Ernæringslære, og for dem mellem 16 og 17 Aar kunde Undervisningen fortsættes med Husførelse, Regnskab, Barne- og Sygepleje. — For at kunne gennemføre en saadan Undervisning maatte der ganske vist indrettes et særligt Skolelokale i hvert Sogn eller i hver By, men det blev sikkert ikke dyrere end Oprettelsen af de mange Opdragelsesanstalter Landet over. Og er der nogen Steder Grund til at forebygge, maa det være her.

Magdalene Lauridsen.

Kursusdeltagere 1915.

—o—

Lærerindeelever:

177. Nanna Bennicke, Sorø fra Nov. 1915.
178. Martha Dam, Rønne.
179. Sofie Hardis, Frue, Haudrup.
180. Elise Kampp, Sønderby, Møen.
181. Caroline Larsen, Venø.
182. Kristine Bredahl Nielsen, Aidt.
183. Maren Nielsen, Højelse, Kjøge.
184. Martha Petersen, Vejringe, Stubbekøbing.
185. Johanne Hansen, Fangel, fra Maj 1915.
186. Maren Andersen, Ullerslev.
187. Karen Jensen, Vedde.
188. Sunna Mortensen, Hobro.

5 Mdr.s Husholdningselever:

139. Gudrun Rasmussen, Næsgaard, Stubbekbg. Nov. 1914.
140. Margrethe Hansen, Herstedvester, Taastrup.
141. Sofie Frederiksen, Hjarbæk, Løgstrup.
142. Clara Jensen, Bogø.
143. Kirstine Terkildsen, Rovedgaard, Andst fra Maj 1915.
144. Frida Bitsch, Forum, Guldager.
145. Anna Andersen, Sinding, Silkeborg.
146. Sofie Frandsen, Nykøbing S.
147. Dagny Hausen, Bøgesø.
148. Karen Nielsen, Nørreby, Odense.
149. Anna Jensen, Vindeballe, Ærøskøbing.
150. Johanne Olsen, Tornemark, Sandved.
151. Kathrine Jensen, Tørslev, Frederikssund.

152. Asta Petersen, Kærby, Kerteminde.
153. Emilie Qvist, Færgelandet, Nakskov.
154. Maren Svendsen, Møllegaard, Rødby.
155. Helene Andersen, Platanvej, Kolding.
156. Astrid Nielsen, Vejlager, Forlev.
157. Alma Petersen, Hjarnø, Horsens.
158. Ellen Madsen, Langagergaard, Jebjerg.
159. Alma Hansen, Ousted, Lejre.
160. Dagmar Nielsen, Torrig, Lolland.
161. Margrethe Rasmussen, Bakkebølle, Nyraad.
162. Hertha Blicher Olsen, Toftum, Søvind.

6 Ugers Kursus fra 5. Januar:

125. Johanne Larsen, Byskoven, Slagelse.
126. Kristine Jensen, Haurum Bjerregaard, Uldum.
127. Astrid Madsen, Vinthen Skovgaard, Lund.
128. Marie Andersen, Brunemose, Fuglebjerg.
129. Dagmar Nielsen, Døjringe.
130. Valborg Larsen, Slagelse.

Husmoderkursus:

131. Signe Simonsen, Frue, Østerholme, Vadum.
132. Martine Mikkelsen, Frue, Østerholme, Vadum.
133. Kristine Rasmussen, Frue, Aalum, Randers.
134. Karen Jacobsen, Husbestyrerinde, Aalum, Randers.
135. Signe Andreasen, Gartner, Holsted.
136. Kirstine Jensen, Frue, Spettrup, Stenderup.
137. Sigrid Rasmussen, Syerske, Sørup, Svendborg.
138. Marie Hansen, Frue, Frydenlund, Rønne.
139. Anna Olsen, Vendslev, Rude.
140. Jenny Jensen, Strøby Egede, Vallø.

Maanedskursus:

73. Johanne Nielsen, Giver, Aars.
74. Anna Hansen, Sygeplejerske, Storehedinge.
75. Anna Engholm, Skanderup.
76. Christine Nielsen, Gerup, Visby, Sønderjylland.
77. Marie Andreasen, Haarup, Brædstrup.
78. Laura Iversen, Uglerup, Holbæk.
79. Alma Sørensen, Fausing, Allingaabro.
80. Anna Larsen, Esholdt, Slagelse.
81. Kristine Ejkskjær, Brøndum, Skive.
82. Bodil Jensen, Nannerup, Jebjerg.
83. Kristine Godskesen, Høed, Ringsted.
84. Agnes Kofoed, Aakirkeby.
85. Agnes Carla Nielsen, Lyngø, Sorø.

Øvelsesskolen:

39. Dagmar Simonsen, Haslev.
40. Maren Hansen, Rude Eskildstrup.
41. Signe Carlsen, Tyvelse, Sorø.
42. Gunhild Petersen, Ringsted.
43. Rangnhild Christensen, Slaglille, Sorø.
44. Claudine Hansen, Borød-Flinterup.

45. Karoline Hansen, Borød-Flinterup.
46. Dora Jensen, Munkebjergby.

Feriekursus for Lærere, Læreres Hustruer og Lærerinder

61. Skolekøkkenlærerinde, Fru Rebekka Bøcker, Aalborg.
62. Skolekøkkenlærerinde, Frk. Martha Rasmussen, Aarhus.
63. Lærerinde Frk. Mine Eriksen, Hylke.
64. Fru Lærer Anna Borby, Resen, Skive.
65. Økonoma, Frk. Eli Larsen, Brejninge, Børkop.
66. Fru Lærer Karen Krøjgaard, Aversø, Haslev.
67. Fru Lærer Ida Kristensen, Toksværd, Olstrup.
68. Fru Lærer Kristine Brunø, Slagelse.
69. Fru Lærer Jensine Højmark, Knardrup, Maaløv.
70. Frk. Anna Sørensen, Bistrup Skole, Næstved.
71. Frk. Laura Hansen, Mørkebjerggaard, Faaborg.
72. Frk. Petrine Hellerup, Feldberg, Skive.
73. Fru Dorthea Jacobsen, Sorø.
74. Lærer J. Madsen, Hundstrup, Stenstrup.
75. Lærer Chr. M. Christiansen, Ø. Egesborg, Mern.
76. Lærer N. K. Nielsen, Ny Holsted, Næstved.

Dimitterede Forskolelærerinder:

1. Helene Fischer, Ubby, Jerslev.
2. Sofie Frederiksen, Nordrup, Ringsted.
3. Petra Jensen, Kasted, Mundelstrup.
4. Anna Jeppesen, Ramsøllille, Haudrup.
5. Anna Kjellerup, Overlund, Viborg.
6. Karla Laurberg, Gjerlev, Randers.
7. Ebba Meyer, Høng.
8. Rigmor Warthoe Nielsen, Kjøng, Lundby.
9. Thora Nielsen, Horreby, Falster.
10. Nielsine Olsen, Næsby, Slagelse.
11. Johanne Pedersen, Kulagergaard, Karise.
12. Marga Teglbjerg, Sorø.

Nuværende Forskolelærerindeelever:

13. Agnes Asping, Klemensker, Bornholm.
  14. Jacobine Hansen, Pedersborg, Sorø.
  15. Sofie Hansen, Herrestrup, Munkebjergby.
  16. Marie Holm, Ny Stenderup, V. Hæsingø.
  17. Karen Jensen, Arnakke, Vipperød.
  18. Margrethe Larsen, Vindegaard, Kjøge.
  19. Ellen Nielsen, Vedbysønder, Slagelse.
  20. Marie Nielsen, Dejret, Knebel.
  21. Karen Pedersen, Lyngø, Sorø.
  22. Ellen Petersen, Ladby, Næstved.
  23. Kristine Rendbæk, Vrensted, Løkken.
  24. Julie Specht, Tyvelse, Sorø.
  25. Margrethe Mortensen, Havreholm, Grenaa.
  26. Ane Pedersen, Ottestrup, Slagelse.
  27. Elisa Pedersen, Løsning.
-

Ankerhus

Klasseundervisning

Fru Lauridsens Bordkøkken,

der er forsynet med Kogeapparat, Høkkasse, Kasserolle, Gryde med Laag, Stgepande, Sigte, Skaale, Maal, Tallerkener, Opvaskningsager, osv., ialt 32 Stk., kan faas i komplet Stand hos Købmand *Bøgelund-Jensen, Raadhuspladsen, København* for 33 Kr. 50 Øre.

„Fru Lauridsens Kogebord“ kan faas uden Rekvisiter for 8 Kr. og 50 Øre, ligeledes hos Hr. *Bøgelund-Jensen*, og kan foruden til Klasseundervisning selvfølgelig ogsaa bruges i private Hjem.
